

فصلنامه تخصصی اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی

دوره سوم، سال سوم، شماره سوم و چهارم، پاییز - زمستان ۱۳۹۷ [انتشار: پاییز ۱۳۹۹]

سرمسخر: اندر نگاهداشت جانب اهل وفا • تلفظ صامت‌های عربی «ض» و «ظ» در زبان فارسی / علی‌اشرف صادقی • درباره تاریخ تألیف نزهة المجالس جمال‌الدین خلیل شروانی و نمونه خط شمس‌الدین جونی اول / عبداللّٰه شیخ‌الحکامی • رباعیات خیتام، بررسی دستنویس محمد قوام / سید علی میرافشلی / نسخه‌های تازه‌یافت از معدن‌الذکر در مجارستان / عارف نوشاهی • اشعار کافی ظفر در سفینه صائب / محسن ذاکر‌الحسنی «پوند» • ابیاتی نویافته از آخرین نامه ابوشکور بلخی / سید محمدحسین حکیم • شهید بلخی، شاعر و فیلسوف هم‌عصر رازی / فرانسوا بلوا، ترجمه: میرسالار رضوی • یادگار تصویری چاپ سنگی زیارت کربلای معلى / علی بودری • دگرگونی دو وزن دوری‌شده، بررسی تاریخی و تحلیل موسیقایی / بهرام بنائی • معرفی و تصحیح فرسنامه‌ای کهن / یاسین اسماعیلی • ترجمه‌ای کهن از قصیده نوبه ابوالفتح بستی / فاطمه شاملو • مجله مولانا رومی (جلد ۲۰، ۲۱) / مجالدین کیوانی • شعر تغزلی فارسی در دوران کلاسیک، ۸۰۰-۱۵۰۰: غزل، قصیده و رباعی / مجالدین کیوانی • دستور الملوک میرزا رفیعا با ملاحظاتی درباره دو متن مشابه آن / علی صفری آق‌قلعه • نگاهی به فرهنگنامه توصیفی پزشکی در شعر کهن فارسی / اکبر حیدرانی • نگاهی به تصحیح خلاصه الاشعار و زیادة الافکار (بخش قزوین، گیلان و دارلرز و نوا) / مرتضی موسوی • نقد و بررسی دیوان اشعار شهاب‌الدین عمیق بخارایی / محسن شریفی صحنی • مروری بر کتاب ان‌لئون در عرصه علم و سیاست / هدیه رهبری • ریشه‌شناس چه می‌کند؟ (۵) / ستایش دشتی • آثار پیکوی ابراهیم افندی / نصرالله صالحی • چند نکته درباره ابوعلی تیرانی (تیرانی) / اکبر نعمی • ابوعلی تیرانی، صاحب کتاب المصداق / سید احمدرضا قائم‌مقامی • عبید با عبید زاکانی، درنگی بر اشعار منسوب به عبید در مجموعه لطایف و سفینه ظرایف / فرنام حقیقی • خودنقادی، ذیلی بر مقاله پیشین نگارنده / محسن شریفی صحنی

فهرست

سر سخن

اندر نگاهداشت جانب اهل وفا..... ۴-۳

جستار

تلفظ صامت‌های عربی «ض» و «ظ» در زبان فارسی / علی‌اشرف صادقی..... ۱۲-۵
درباره تاریخ تألیف نزهة المجالس جمال‌الدین خلیل شروانی و نمونه خط شمس‌الدین
جوینی اول / عمادالدین شیخ‌الحکمایی..... ۱۵-۱۳
رباعیات خیتام، بررسی دستنویس محمد قوام / سید علی میرافضلی..... ۲۲-۱۶
نسخه‌ای تازه یافت از معدن الدرر در مجارستان / عارف نوشاهی..... ۲۶-۲۳
اشعار کافی ظفر در سفینه صائب / محسن ذاکر الحسینی «پرنده»..... ۲۸-۲۷
ابیاتی نویافته از آخرین نامه ابوشکور بلخی / سید محمدحسین حکیم..... ۳۲-۲۹
شهید بلخی، شاعر و فیلسوف هم عصر رازی / فرانسوا دیلو؛ ترجمه: میرسالار رضوی..... ۳۹-۳۳
یادگار تصویری چاپ سنگی زیارت کربلای معلی / علی بوذری..... ۴۵-۴۰
دگرگونی دو وزن دوری شده، بررسی تاریخی و تحلیل موسیقایی / بهراد بنائی..... ۵۸-۴۶
معرفی و تصحیح فرسنامه‌ای کهن / یاسین اسماعیلی..... ۷۱-۵۹
ترجمه‌ای کهن از قصیده نونیه ابوالفتح بستی / فاطمه شاملو..... ۸۲-۷۲

نقد و بررسی

مجله مولانا رومی (جلد نهم، ۲۰۲۰م) / مجالدین کیوانی..... ۸۸-۸۳
شعر تغزلی فارسی در دوران کلاسیک، ۸۰۰-۱۵۰۰: غزل، قصیده و رباعی / مجالدین کیوانی..... ۹۴-۸۹
دستور الملوک میرزا رفیعاً با ملاحظات دربارۀ دو متن مشابه آن / علی صفری آق‌قلعه..... ۱۰۹-۹۵
نگاهی به فرهنگنامه توصیفی پزشکی در شعر کهن فارسی / اکبر حیدریان..... ۱۱۶-۱۱۰
نگاهی به تصحیح خلاصه الاشعار و زیادة الافکار (بخش قزوین، گیلان و دارالمرز و نواحی آن) / مرتضی موسوی.....
..... ۱۲۸-۱۱۷
نقد و بررسی دیوان اشعار شهاب‌الدین عمیق بخاری / محسن شریفی صحی..... ۱۳۴-۱۲۹
مروری بر کتاب ان‌لمتون در عرصه علم و سیاست / هدیه رهبری..... ۱۳۶-۱۳۵

پژوهش‌های وابسته

ریشه‌شناس چه می‌کند؟ (۵) / ستایش دشتی..... ۱۴۱-۱۳۷

ایران «متون و منابع عثمانی»

آثار پیجوی ابراهیم افندی / نصرالله صالحی..... ۱۴۴-۱۴۲

درباره نویسندگی

چند نکته درباره ابوعلی تیزانی (تیزانی) / اکبر نحوی..... ۱۴۷-۱۴۵
ابوعلی تیزانی، صاحب کتاب المصادر / سید احمد رضا قائم مقامی..... ۱۵۰-۱۴۸
عبید یا عبید زاکانی، درنگی بر اشعار منسوب به عبید در مجموعه لطایف و سفینه ظرایف /
فرزاد حققی..... ۱۶۲-۱۵۱
خودانتقادی، ذیلی بر مقاله پیشین نگارنده / محسن شریفی صحی..... ۱۶۴-۱۶۳

اندر نگاهداشت جانب اهل وفا

و به خیل قدیمی‌ها افزوده شدند. آن گنجینه بی‌بدیل سرگذشت‌ها و تجربه‌ها، که نامش را «زباله‌دان تاریخ» نهاده بودیم، اکنون با سرعت بیشتری آکنده می‌شد و آنچه می‌آکندش نه تجربه‌های نسلی که از سرد و گرم چشیدن‌های پدران‌شان عبرت آموخته بودند، که هیجان‌های کور و ماجراجویی‌های نیندیشیدهٔ مردمانی بود که از دانستن گذشتهٔ حقیقی خود گریزان بودند و به آینده نیز نمی‌اندیشیدند. هر روز چیزهای تازه و امروزی محبوب‌تر شدند و چیزهای کهنه و «از دهن افتاده» بی‌بها تر و غبارآلودتر.

در این میان عده‌ای بودند، و هستند، که پسند روز سلیقه‌شان را تغییر نداد! به آنچه می‌پسندیدند و می‌جستند وفادار ماندند و ابایی نداشتند از اینکه قدیمی و کهنه‌پرست نامیده شوند. بعضی از اینان حتی دانش و فناوری روز را ابزاری ساختند تا با آن گرد گذر ایام را از چهرهٔ همان چیزهای کهنه و پوسیده بزایند و پیشینهٔ تاریخی و فرهنگی ملتی را در پیش آنان بدارند، تا بهای خود را بشناسند و آنچه را از سر گذرانده‌اند عبرتی سازند برای گذران امروز و ساختن فردای خود؛ تا آزموده‌هاشان را دیگر بار نیاز مایند و دانسته‌هاشان را از زبان دیگران نشنوند و...؛ اما در زمانه‌ای که باب روزها

گسترش سیطرهٔ فضای مجازی بر بیشتر شئونات زندگی اجتماعی پیامد ناگزیر پیشرفت فناوری است، اما آنچه این سیطره را ناگهان به صورت چشمگیری گسترده‌تر و عمیق‌تر ساخت بلیهٔ عالمگیر کرونا بود. مردمی که باید از یکدیگر دور می‌ماندند به دیدار یکدیگر در شبکه‌های اجتماعی خو کردند و سیاحت و دید و بازدید و مطالعه و تفریح و نشست کاری و... همه در یک جا جمع شد؛ اینترنت. فارغ از هر تأثیری که این امر در سبک زندگی و عادت‌های اجتماعی مردم خواهد داشت، آنچه ذهن بسیاری از اهل فرهنگ را درگیر خود کرده و ادامهٔ فعالیت آنان را، که لازمهٔ بقای فرهنگی جامعه است، دشوار ساخته همان چیزی است که بزرگ‌ترین دستاورد اینترنت به شمار می‌رود: سرعت.

سرعت انتقال اطلاعات، سرعت پیشرفت دانش و فناوری، سرعت مخابرهٔ اخبار و... ارمغان اینترنت برای زندگی انسان بودند، اما این گردان بی‌گردنی نبود: سرعت مستلزم تغییر است و تغییر یعنی رفتن چیزهای کهنه و آمدن چیزهای نو. اینگونه بود که «مُد روز»ها قدرت گرفتند و بازار چیزهای قدیمی بی‌رونق شد و سهل است، مُد روزها هم یک‌ماهه و یک‌هفته‌ای و بلکه یک‌روزه از رونق افتادند

بازار را اشباع کرده‌اند و بازار هر چیز کهنه‌ای بی رونق است، چه کسی خریدار متاع این گروه است؟ در هیچ جای جهان این متاع کهن خریدار عام ندارد. در هیچ جای جهان عامه مردم بابت آنکه کسی در تاریخ غور کند یا ادبیات کهن را احیا کند به او پولی نمی دهند (جز با شرایطی خاص که برای پیشینه اهل تحقیق فراهم نمی شود و نباید هم بشود). دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های پژوهشی و مراکز دولتی آن نهادهایی اند که می توانند از اینگونه تحقیقات پشتیبانی کنند و باید پشتیبانی کنند! چرا باید؟ چون گسترش فرهنگ وظیفه آنان است. چون آنانند که می توانند با بها دادن به فرهنگ، که زبان و ادبیات و تاریخ بعضی از اصلی ترین مؤلفه‌های آیند، ملتی را متحد و آگاه و بی نیاز از غیر بار بیاورند، یا با غفلت از فرهنگ به خلاف این راه بروند. در روزگاری که آیند و روند سلیقه‌ها به مرور ابر می ماند، آن کس که به پسند اهل روزگار تن می دهد، اگر بخت یارش باشد، چون برق می درخشد و می میرد. ریگ‌هایی که بر کف جوی نشسته‌اند اما سال‌هاست که

راه ریشه‌ها را می دانند و آبی که در این جوی می رود، اگر نه به خوشه تاکی دست کم به برگ بیدی می رسد. در روزگار عسرت، نخستین چیزی که از سیاهه اقلام ضروری خط می خورد کالای «لوکس» فرهنگ است. همه جا همین است. هر جای جهان که بروید همین است. اهل فرهنگ که تادپروز به قناعت می زیستند، امروز به درویشی سر می کنند و همچنان بر همان قرار پیشین‌اند و اگر آب باریکه‌شان قطع نشود و آواره‌شان نکنند، به همان کارها که مشغول بودند ادامه خواهند داد و برای آن که جانبشان را عزیز داشته و، حتی به کمترین مقرری، تعهدشان کرده آوازه نیک به ارمغان خواهند آورد. راه نوجویی همیشه باز است و، انصاف بدهیم، به پای آوردن بناهای کهنه و علم کردن ساختمان‌های نو، نه آن هنری است که هر نوحاسته‌ای به خرج ندهد! اگر در پی آنیم که ناممان به نیکی بماند و به بی‌رسمی و ناکاردانی شهره نشویم، بهتر آن نیست که درست آن است که بنیان‌های نیک کهن را پابرجا تر کنیم و بر دوش آنها عمارت‌های نو به پا سازیم.

